

Ekonomik Görünüm Raporu

Emeklilik sistemi ve personel harcamalarındaki artışlar, deşleme ilişkin harcamalar, yurt içi faiz oranlarındaki yükseliş ve iç talepteki yavaşlama nedeniyle kamu maliyesinde bozulma beklenmektedir.

Merkezi Yönetim Bütçe Açığı ve Borç Yükü (% GSYH)

Cari açığın GSYH'ye oranı tahmin edilmektedir.

Cari Açık (% GSYH)

2024
%4,1

TEPAV, 2024 yılının ilk ayını ekonomiden çevre politikalarına, hukuktan dış politikaya kadar geniş bir yelpazede hazırladığı çalışmalarla tamamladı.

TEPAV tarafından ekonomik yönetimin açıkladığı politika çerçevesine ve küresel gelişmelere odaklanarak hazırlanan Türkiye Ekonomik Görünüm Raporu'nun ikincisinde, Türkiye'nin ekonomik büyüme, işgücü piyasası, enflasyon, kamu maliyesi, dış sektör ve riskler gibi kritik konulardaki durumunu ele alınırken 2023 Eylül ayında yayımlanan ilk raporun öngörülerini de güncellendi.

Küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi küresel meselelere odaklanan ve fosil yakıtların aşırı kullanımının yarattığı tehditlere dikkat çeken "Doğu Akdeniz'de İklim Politikası Diyalogu" başlıklı politika notu ile hayvan haklarının hukuki boyutlarına dair değerlendirme notu da Ocak ayında öne çıkan çalışmalar arasında yer aldı.

Geride bıraktığımız yılda dış politika ekseninde yaşananları mercek altına alan 2023 Dış Politika Raporu ile TEPAV tarafından hazırlanan diğer tüm çalışmaları bültenimizde bulabilirsiniz.

Ayrıca TEPAV tarafından periyodik olarak yayımlanan bültenler ve günlük yazılarına da yine bültenimizden ulaşabilirsiniz.

TEPAV: "Makroekonomik dengelenmenin toplumsal refah ayağı gözetilmeli"

TEPAV, Türkiye'de yakın dönemde uygulanan ve ekonomi yönetimi tarafından belirtilen çerçevede uygulanacağı açıklanan politikalara ve küresel gelişmelere göre Türkiye Ekonomik Görünüm Raporu'nun ikincisi yayımladı.

TEPAV Ekonomik ve Yapısal Politikalar Merkezi Direktörü Burcu Aydın Özudođru tarafından hazırlanan raporda, yakın dönemdeki gelişmeler, küresel beklentiler ve politika çerçevesine göre Türkiye'de ekonomik büyüme ve işgücü piyasası, enflasyon, kamu maliyesi, dış sektör ve riskler ele alınırken 2023 Eylül ayında yayımlanan Türkiye Ekonomik Görünüm Raporu'nun ilkinde yer alan tahminler de güncellendi.

Yazının devamı ikinci sayfada

2023 Dış Politika Raporu

Doğu Akdeniz'de İklim Politikası Diyalogu daha önemli

Türkiye'de Hayvan Haklarının Hukuki Boyutu

TEPAV: “Makroekonomik dengelenmenin toplumsal refah ayağı gözetilmeli”

TEPAV, Türkiye’de yakın dönemde uygulanan ve ekonomi yönetimi tarafından belirtilen çerçevede uygulanacağı açıklanan politikalara ve küresel gelişmelere göre Türkiye Ekonomik Görünüm Raporu’nun ikincisi yayımladı.

TEPAV Ekonomik ve Yapısal Politikalar Merkezi Direktörü Burcu Aydın Özudođru tarafından hazırlanan raporda, yakın dönemdeki gelişmeler, küresel beklentiler ve politika çerçevesine göre Türkiye’de ekonomik büyüme ve işgücü piyasası, enflasyon, kamu maliyesi, dış sektör ve riskler ele alınırken 2023 Eylül ayında yayımlanan Türkiye Ekonomik Görünüm Raporu’nun ilkinde yer alan tahminler de güncellendi. Raporda öne çıkan tespitler şöyle...

2023 yılında ekonomik büyüme yüzde 4,2 civarında olacak

Raporda, tüketimde beklenen geri çekilmenin gözlenmemesi nedeniyle ilk rapordaki yüzde 3,7’lik büyüme tahmini revize edilerek 2023 yılında Türkiye’nin ekonomik büyümesinin yüzde 4,2 civarında olacağı belirtiliyor.

Türkiye ekonomisi 2024 yılında yavaşlayacak

Öte yandan, Türkiye ekonomisinin 2024 yılında yavaşlayacağı ve büyümenin yüzde 3,2, 2025’te ise yüzde 3,5 olacağı öngörülüyor.

Enflasyondaki düşüş süreci uzun olacak

Politika faizinin 2024 yılında yüzde 45 ile zirve yapmasının beklendiği ifade edilen raporda, enflasyonun bu yıl sonunda yüzde 40, önümüzdeki yıl sonunda ise yüzde 24 olması tahmin ediliyor.

Kamu maliyesinde gelir artırıcı veya gider azaltıcı önlem alınmaması halinde mali görünüm bozulabilir
Rapora göre, kamu maliyesinde gelir artırıcı veya gider azaltıcı önlem alınmaması durumunda mali görünümün bozulabilir.

Merkezi yönetim bütçe açığının milli gelire oranı ise 2024 yılında yüzde 5,9, 2025 yılında yüzde 4,3 olarak gerçekleşmesi bekleniyor.

Büyüme istihdam yaratmıyor

Raporda dikkat çeken bir diğer nokta, büyümenin istihdam yaratmaması. Türkiye’nin 2023 yılında OECD ülkeleri arasında en yüksek büyüme oranına sahipken istihdam yaratma kapasitesinin en düşük düzeyde olduğu belirtilen rapora göre, işgücü piyasasındaki yapısal sorunların çözülememesi durumunda, gençler, kadınlar ve dezavantajlı kesimler için işsizlik sorunu devam edebilir.

[Bültenin devamı için buraya tıklayın.](#)

TEPAV Gıda Fiyat Endeksi yayımlayacak

TEPAV, Gıda Fiyat Endeksi (TEGE) çalışması başlattı. TÜFE ile uyumlu ve ilk aşamada Türkiye geneli için gıda fiyat endekslerinin hesaplanacağı çalışma kapsamında, ilerleyen dönemlerde konut, sağlık ve ulaştırma gibi temel harcama gruplarına ilişkin veriler de eklenecek ve il/bölge bazlı geçinme maliyeti endeksleri paylaşılacak.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), TÜFE'nin yönetsel çerçevesine uyumlu olarak geliştirdiği Gıda Fiyat Endeksi (TEGE) çalışmasını geliştirerek bölgesel ve il bazlı geçinme maliyeti endekslerini hesaplamayı amaçlıyor.

Türkiye geneli için belirlenen asgari ücret artışlarının gelire ve yaşanan bölgeye bağlı yaşam maliyeti farklılıklarını dikkate almaması, önemli bir veri açığına işaret ediyor ve söz konusu değişkenlere bağlı alternatif göstergelerin türetilmesini gerekli kılıyor. Kamuoyuna açık, gerçek zamanlı veri kaynaklarına dayanan TEGE'nin hesaplama yöntemi TÜFE ile uyumlu olup aynı zamanda il ve bölge bazlı endekslerin türetilmesine olanak veriyor. İlk aşamada Türkiye geneli için gıda fiyat endekslerinin hesaplanacağı çalışmada, ilerleyen dönemlerde konut, sağlık ve ulaştırma gibi temel harcama grupları da kapsama alınacak ve il/bölge bazlı geçinme maliyeti göstergeleri de hesaplanacak.

TEGE, Eylül-Aralık 2023 döneminde dört aylık gıda enflasyonunu yüzde 17 ölçerken, TÜFE'de yüzde 14 olarak açıklandı.

TEGE istatistikleri aylık bazda ve referans ayı takip eden ilk hafta içinde kamuoyu ile paylaşılacak.

[Yazının devamı için buraya tıklayın.](#)

Üçüncü çeyrekte doğrudan yatırımlar pandemi dönemindeki düzeyine geriledi

TEPAV tarafından yayımlanan Doğrudan Yatırımlar Bülteni'nin 2023 Üçüncü Çeyrek sayısı verilerine göre, 2023 yılı üçüncü çeyreğinde doğrudan yabancı yatırım girişleri 1,8 milyar dolar, yurt dışına doğrudan yatırım çıkışları 1,6 milyar dolar olarak gerçekleşirken net girişler ise 0,2 milyar dolarlık seviyesi ile geçen yılki düzeyinin oldukça altında kaldı.

TEPAV Doğrudan Yatırımlar Bülteni'nin 2023 Üçüncü Çeyrek sayısı yayımlandı. Buna göre, 2023 yılı üçüncü çeyreğinde doğrudan yabancı yatırım girişleri 1,8 milyar dolar, yurt dışına doğrudan yatırım çıkışları 1,6 milyar dolar olurken net girişler ise 0,2 milyar dolarlık seviyesi ile geçen yılki düzeyinin oldukça altında kaldı. Yıllıklandırılmış veriler esas alındığında doğrudan yabancı sermaye kaynaklı net girişler 2007-2020 yılları arasında 20 milyar dolardan 4,5 milyar dolara gerilemiş, 2023 üçüncü çeyreği itibarıyla da yine pandemi dönemindeki düşük seviyelerde gerçekleşti. Akım veriler aylar itibarıyla incelendiğinde Temmuz-Eylül döneminde doğrudan yabancı yatırım girişlerinin kademeli olarak gerilerken çıkışların hızlandığı, dolayısıyla net girişlerin 2022 yılının ikinci çeyreğine kıyasla 1,6 milyar dolar düşük gerçekleştiği görüldü. Diğer taraftan, gayrimenkul kaynaklı girişler (net) hariç tutulduğunda doğrudan yatırım kaynaklı sermaye hareketleri (net) 0,4 milyar dolar çıkış şeklinde hesaplandı.

En fazla yabancı yatırım yapılan sektör imalat

2023 yılının üçüncü çeyreğinde Türkiye'de en fazla yabancı yatırım imalat sektöründe gerçekleşti. Yüzde 31,3 oranında yatırım payı alan imalat sektörünü, yüzde 24,9 pay ile toptan ve perakende ticaret, yüzde 7,5 ile ulaştırma ve depolama sektörleri izledi. Geçen yıl ile karşılaştırıldığında söz konusu üç sektörde ve bilgi-iletişim sektöründe yatırım payı artarken finans-sigorta sektöründe geriledi. Üçüncü çeyrek akım veriler dikkate alındığında ise, imalat sektörü yüzde 37,7'lik payı ile öne çıkarken onu yüzde 31,4'lük payı ile toptan ve perakende ticaret sektörü izledi.

Yurt dışına yapılan yatırımlarda ağırlık gayrimenkul sektöründe

Yurt dışına yapılan doğrudan yatırımlarda gayrimenkul sektörü ağırlıkta olurken bazı Avrupa ülkelerindeki yatırımlar hızla arttı. 2023 yılı üçüncü çeyreğinde, yurt dışına yapılan yatırımların yüzde 37'si gayrimenkul sektörüne, yüzde 14,4'ü ise madencilik sektörüne yapıldı. Geçen yıl ile karşılaştırıldığında finans-sigorta sektörüne yapılan yatırımların payı yüzde 22,6'dan yüzde 10,8'e gerilerken gayrimenkul alanında yapılan yatırımların payı yüzde 23,2'den yüzde 37'ye çıktı. Bu dönemde özellikle İngiltere, Yunanistan ve Portekiz gibi Avrupa ülkelerinde yatırımlarda dikkat çeken artışlar yaşanırken İngiltere'de bu artış 2,6 katına, Portekiz'de 14,2 katına, Yunanistan'da ise 5,8 katına ulaştı.

[Yazının devamı için buraya tıklayın.](#)

Mart ayından bu yana kamu çalışan sayısı hızla artıyor; Ekim ayında yıllık artış 414 bini aştı

TEPAV İstihdam İzleme Bülteni'nin 137. sayısı yayımlandı.

Esnaf sayısı son altı ayda daralmaya devam ederken kamu çalışanlarındaki artışlar Mart 2023 sonrasında belirgin şekilde hızlanmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre Ekim ayında toplam sigortalı çalışan sayısı yıllık olarak yüzde 2,1 (488 bin) azalmış, aylık olarak ise yüzde 0,1 (22 bin) artmış ve 23 milyon 240 bin olarak gerçekleşmiştir. Toplam sigortalı çalışanların yüzde 71'ini oluşturan sigortalı ücretli çalışan grubundaki yıllık istihdam değişimi yüzde 4,5 (784 bin 473) azalış yönlü iken aylık olarak yüzde 0,1 (13 bin 985) oranında artmıştır. Diğer taraftan, bu dönemde esnaf sayısında yıllık yüzde 4,1 (106 bin 564), çiftçi sayısında ise yüzde 2,4 (11 bin 766) azalış görülmüştür. Bu gruptaki aylık değişimler ise esnaf sayısında yüzde 0,04 artış, çiftçi sayısında ise yüzde 0,7 oranında azalış şeklindedir. Kamu sektöründe sigortalı çalışan sayısı ise yıllık olarak yüzde 12,8 (414 bin 384), aylık olarak ise yüzde 0,3 (10 bin 619) artmıştır.

İmalat, toptan-perakende ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam Nisan ayı itibarıyla daralırken inşaat istihdamı güçlü seyrini korumaktadır. Ekim ayında yıllık değişimlere bakıldığında, imalatta yüzde 8,1, toptan ve perakende ticaret sektöründe yüzde 5,1 daralma kaydedildiği gözlenmektedir. Bunun yanı sıra, inşaat sektöründe güçlü istihdam görünümü yüzde 8,8'lik yıllık artış ile korunmaktadır. Konaklama-yiyecek ve idari ve destek hizmetleri faaliyetleri sektörlerindeki kısmi artış dışında hizmet sektörlerinde de çalışan sayısı gerilemiştir.

[Yazının devamı için buraya tıklayın.](#)

Aylık Ekonomik Değerlendirme | Ocak 2024

Ali Çufadar / Ekrem Cunedioğlu

Seçim sonrası gecikmeli başlayan parasal sıkılaşma, Eylül 2023'ten itibaren olumlu etkilerini göstermeye başlamıştır. Genel eğilim olarak, kredi ve mevduat faizleri belirgin yükselmiş, yabancı para varlıklara talep azalmaya başlamış, ülke risk primi gerilemiş, cari işlemler açığı beklenen düzeyde olmasa da düzelme sürecine girmiş, en zayıf ekonomik göstergelerden olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) net döviz varlıkları yabancı portföy girişlerinin desteği ile artmıştır.

Ancak, son dönemde açıklanan veriler iyileşmenin beklenen ölçüde olmadığına işaret etmektedir. Mevcut verilere göre, iç talep hafif gerilese de güçlü düzeylerini korumakta, enflasyon beklentilerinde ve fiyatlandırma davranışlarında bariz bir iyileşme gözlenmemektedir. Üstelik ocakta yabancı portföy girişleri ve TCMB net rezerv artışında duraksama izlenmektedir.

2023 yılının en güçlü yanı olan bütçe açığının aralık ayında GSYH'nin yaklaşık yüzde 2,5'i kadar bozulması, 2024 yılında kamu harcamalarının belirgin artabileceğine işaret etmektedir. Zira artış, tahakkuk bazında olmuş, harcaması 2024 yılına aktarılmıştır. Dolayısıyla, yakın dönemdeki bütçe politikasının para politikasını destekleyici özelliğinin azalma riski ortaya çıkmıştır.

Son bir aylık gelişmeler, enflasyon eğilimi açısından daha sıkı parasal duruş gereğine yol açabilecektir. Bu açıdan, bütçe harcamalarının düzeyi, ocak-şubat dönemi enflasyon oranları ve fiyatlandırma davranışlarının seyrinde belirleyici olacaktır.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

Para Politikası Değerlendirme Notu - V | 22 Ocak 2024

Bu değerlendirme notu TEPAV Makroekonomi Çalışma Grubu* tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye'nin Aralık 2023'teki yüzde 2,93 aylık enflasyonu G20'nin beş üyesinin aynı aydaki yıllık enflasyonun üzerindedir. Yılın son iki ayında gerçekleşen yüzde 6,3 kümülatif enflasyon ise Arjantin ve Rusya dışındaki 17 üyenin yıllık enflasyonundan yüksektir. Arjantin ve Türkiye hem enflasyonun mevcut düzeyi hem de aylık artışı açısından diğer G20 ülkelerinden belirgin şekilde ayrılmaktadır.

Bundan önceki değerlendirme notlarımızda, uygulanmakta olan ekonomi programının -büyümeyi sürdürülebilir bir patikaya oturtmak; enflasyonu, faizleri ve risk primini düşürmek gibi- kısa vadeli amaçlarına ulaşabilmesi için çözmesi gereken iki temel sorun olduğunun altını çizmiştik. Bunlardan ilki, cari işlemler açığından doğan finansman ihtiyacının normal kanallardan karşılanmamasıydı. Ödemeler dengesine ait en güncel veri kasım ayına aittir ve finansman açısından kısmen olumlu gelişmelere işaret etmektedir.

İkinci temel sorun ise hem seçim öncesi yapılan harcamaların hem de deprem harcamalarının bütçe açığının yüksek düzeylerde seyretmesine yol açması ihtimaliydi. 2023 Merkezi Yönetim bütçe açığı belli olmuştur ve OVP'de hedeflenen 2023 GSYH'sine oranı yüzde 5,4 civarındadır. Bu düzey, haziran itibarıyla yapılan öngörülerden -seçim sonrasında vergi oranlarının yükseltilmesi, lira cinsinden Kur Korumalı Mevduat nedeniyle bütçeye gelecek yükün Merkez Bankası'na aktarılması ve seçimden sonra sıçrayan kur artışının yükselttiği enflasyonun vergi gelirlerine olumlu katkı yapması nedenleriyle- önemli ölçüde düşük kalmıştır. Diğer taraftan, TEPAV bünyesinde yaptığımız çalışmalar, ek önlem alınmazsa bütçe açığı ve borç stokundaki bozulmanın devam edebileceğine işaret etmektedir.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

2023 yılı Hazine Nakit Dengesi

Değerlendirme Notu / M. Coşkun Cangöz

Kişisel finansal yönetim ve bütçeleme gibi becerileri anlama ve kullanma kabiliyetini de içeren finansal okuryazarlık seviyesi S&P'nin 2014 yılındaki bir raporuna göre ülkemizde yüzde 24 olarak ölçülmüş ve 144 ülke arasında 120. sırada yer almışız. Yani her 4 yetişkinin 3'ü enflasyon, faiz, bileşik faiz ve risk gibi temel kavramlara hâkim değil. Hal böyleyken kişisel olarak bütçe ve harcama planlaması yapma alışkanlığımız da olmadığı için çarşıda, pazarda ya da internet alışverişlerinde cüzdanimızdaki nakde ve kredi kartımızın limitine bakarak karar veriyoruz.

Toplumda planlama ve bütçeleme alışkanlığının olmamasının bir yansıması olarak devlet bütçesi de kamuoyunda gerektiği ölçüde dikkat çekmiyor. Oysaki devlet bütçesi yurttaşlardan tahsil edilecek gelirlerin toplumsal yükünün paylaşımı ve toplanan kaynakların ne şekilde kullanılacağı, hangi ekonomik ve sosyal kesimlere aktarılacağına ilişkin önemli veriler sağlıyor. Bunun da ötesinde, aylık bütçe gerçekleştirmelerinden önce açıklanan Hazine Nakit Dengesinde devletin gelir ve harcamalarının yanı sıra bütçede yer almayan borçlanma ve nakit (kasa ve banka) durumuna ilişkin bilgilere erişmek mümkün. Ancak, bir anlamda bütçe gerçekleştirmelerinin öncü göstergesi niteliğinde olan Hazine nakit durumunun piyasa analistleri ve kurumsal yatırımcılar dışında ekonomik sektörler, akademisyenler ve medya tarafından yakından izlendiğini de söyleyemeyiz.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

BRICS Genişlemesi ve Küresel Güney'in Yükselen Sesi

Değerlendirme Notu / Ece Berfin Ergezer

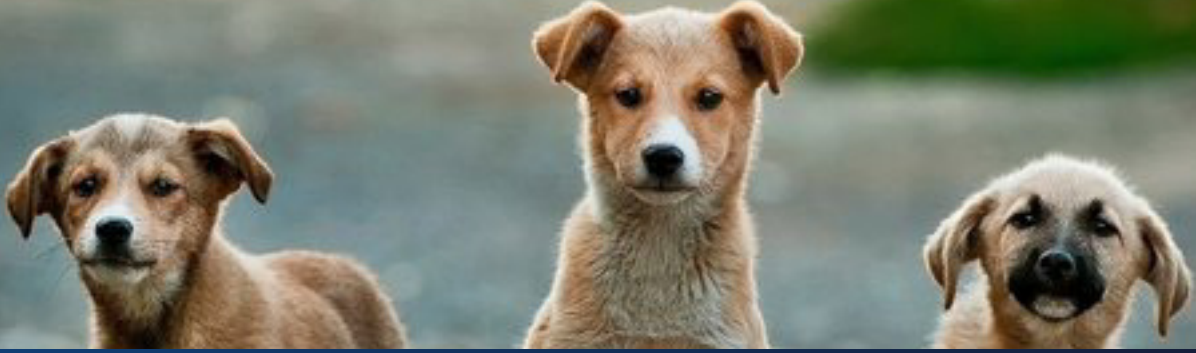
Yeni ve çok kutuplu bir dünya düzeni oluşturmak isteyen Küresel Güney, sesini 2023 yılında sıklıkla duyurdu. Bir blok olarak güçlenmelerini ise, 22-24 Ağustos'ta Güney Afrika'da gerçekleşen BRICS Zirvesinde alınan genişleme kararı ve bölge ülkelerinde görülen örgüte katılım isteğinin artması ile dünyaya duyurdular.

BRICS'in kuruluş fikri, 2001 yılında Goldman Sachs'ın baş ekonomisti Jim O'Neill tarafından ortaya atıldı. Neill Rusya, Çin, Brezilya ve Hindistan'ın 2050'ye kadar dünyanın sayılı ekonomileri arasına gireceklerini ve bu sebeple büyük kalkınma potansiyeline sahip olduklarını belirterek birlikte hareket etmelerini önerdi.

Akabinde, Batının hegemon olduğu uluslararası arenada daha çok söz sahibi olmak isteyen Rusya, Çin, Brezilya ve Hindistan, 2009 yılında bir araya gelerek BRIC örgütünü kurdu. 2011'de ise, Güney Afrika'nın da dahil olmasıyla örgüt BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa) ismini aldı. Yılda bir toplanan üye devletlerin liderleri, konsensüse yani uzlaşmaya dayalı bir karar alma mekanizması geliştirdi. BRICS ülkelerinin toplam nüfusu 3 milyar 240 milyon kişi civarında ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıllarının toplamı da takribi 26 trilyon dolar. Bir diğer deyişle, BRICS ülkeleri, dünya ekonomisinin yaklaşık yüzde 26'sını oluşturuyor.

Bir süredir, BRICS tarafından gelişmekte olan ülkelerin uluslararası sistemde daha büyük bir ağırlığa ve temsile sahip olması çağrısı yapılıyordu. Bu doğrultuda, Güney Afrika'da gerçekleşen 15. BRICS zirvesi "BRICS ve Afrika: Karşılıklı Hızlandırılmış Büyüme, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kapsayıcı Çok Tarafılık için Ortaklık" temasıyla ve genişleme gündemiyle gerçekleşti. Zirve, özellikle Soğuk Savaş sonrasında oluşan Batı merkezli uluslararası siyasal ve finansal düzene yönelik eleştirilerin sıklıkla dile getirildiği bir gündem ile tamamlandı.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

Türkiye’de Hayvan Haklarının Hukuki Boyutu

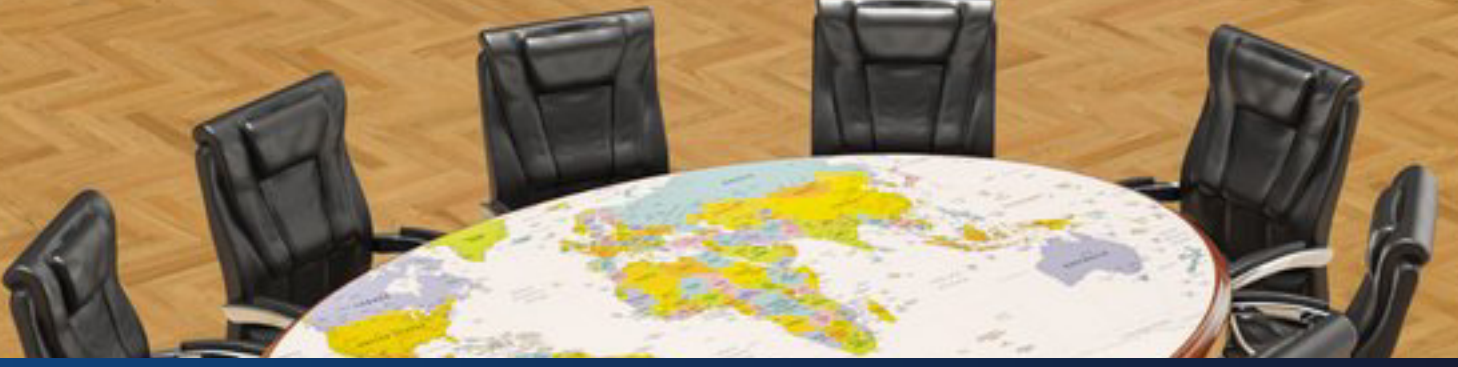
Değerlendirme Notu / Ekin Keleş

20. yüzyılın başından itibaren, hayvanların hukuki konumuna ilişkin ivmelenecek artan tartışmalar yürütülmektedir. Hayvanların sosyal ve ekonomik hayattaki konumu; insanla olan ilişkisinden bağımsız bir varlık olarak ele alınması gerektiğine ilişkin yaklaşımlarla birlikte değişmeye başlamıştır. Bu doğrultuda, hayvanların bir hukuk nesnesi mi yoksa hak öznesi mi olduğuna dair süregelen söz konusu tartışma, hayvan haklarının nasıl korunması gerektiği meselesinin özünü oluşturmaktadır. Bu kapsamda, hayvanların hukuki statüsü üzerine bir inceleme gerçekleştirmek amacıyla; önce bu çalışma metninde Osmanlı Modernleşmesinden günümüze kadar hayvan haklarının yasalarda nasıl korunduğuna dair kısa bir giriş yapılacak, ardından sokak hayvanlarının durumuna dair güncel tartışmalara değinilecektir. Bu kısa değerlendirme, Anayasa Mahkemesi’nin 24.3.2022 tarihli Hayvan Hakları Kanunu’nun iptaline ilişkin dava dilekçesiyle birlikte Zühtü Arslan tarafından yazılan karşı oy gerekçesini incelemek söz konusu sorunları anlamak açısından faydalı olabilir.

İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Hayvan Hakları

Osmanlı İmparatorluğu’nda, özellikle modernleşmeyle birlikte hayvan hakları kapsamında çeşitli düzenlemelerin yapılması düşünülmüştür. Bu noktada, İmparatorluğun uygulanmasını öngördüğü ilk düzenlemeler av hayvanları ve ormanların durumuna ilişkindir. Avlanmayı kolaylaştırmak amacıyla ağaçların kesilmesi ve belirli türlerin yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmasıyla birlikte getirilen yasaklar önleyici olmasa da, Tanzimat’la birlikte, özellikle avcılığı düzenleyen caydırıcı yasalar çıkarılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, 1870’te yürürlüğe giren Orman Nizamnamesi ve 1872 tarihli Zabıta-i Saydiye Nizamnamesi orman arazilerinin korunması, av alanlarının daraltılması ve avcılık lisanslarıyla birlikte avlanma yöntemlerini de düzenleyen hükümler içermektedir. Buradan hareketle, Tanzimat sonrası Osmanlı’da çevre bilincinin yasal yollarla oluşturulmaya çalışıldığı ve Avrupa’dan iktibas edilen bu yasalarla doğal çevre ve hayvanlara ilişkin yeni bir yaklaşımın benimsendiği söylenebilir.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

2023 Dış Politika Raporu

Değerlendirme Notu / Ece Berfin Ergezer

Küresel siyasette değişen güç dengelerine, Doğu-Batı ve Kuzey-Güney arasında artan rekabete bu yıl da yakından tanıklık ettik.

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Afganistan'dan çekilmesiyle başlayan kaos iklimi, 2022 Şubat'ında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve 2023 İsrail-Filistin Savaşı ile sert güç unsurlarının ve savaşların artmasına evrildi.

Afrika'da darbeler dönemi bu yıl da devam ederken diğer yandan koridorlar savaşına, Orta Asya'da hegemonya yarışına ve genel olarak Küresel Güney'in yükselişine şahit olduk.

Kuzey Amerika

2024 Başkanlık seçimlerinde aday adayı olan Donald Trump, hakkındaki dört ayrı iddianame ile uğraştığı bir yıl geçirdi. En ciddi iddialardan biri, gizli belge davası. İddianameye göre Trump, "çok gizli" ibareli bazı belgeleri Başkanlıktan ayrıldıktan sonra Florida'daki evinde tutuyor.

İkincisi, Trump'ın seçimlere müdahil olduğuyla ilgili. İddianame, 56. ABD Başkanının 2020'deki Başkanlık seçimlerinde ve 6 Ocak 2021'deki Kongre baskınında dahil olduğunu belirtiyor. Trump, Amerikan Hükümetini aldatmak ve komplo kurmak suçlarından yargılanacak.

Bu yıl en çok yankı uyandıran ise, Trump'ın seçim sonuçlarına müdahil olma iddiası sebebiyle Georgia Atlanta'daki Fulton İlçe Hapishanesi'ne teslim olması ve kısa süren prosedürlerin ardından 200 bin dolarlık kefaletle serbest bırakılması oldu.

ABD'de tartışılan bir diğer gelişme, Covid-19'un hemen ardından Madde 42 olarak bilinen geçici düzenlemenin süresinin dolması ve akabinde sınırdaki yığılan göçmenler oldu. Madde 42'ye göre, ABD'ye gelen sığınmacıların yasal prosedürlere takılmadan, hızlıca sınır dışı edilmesinin önü açılmıştı. Pandeminin bitmesi ile düzenlemenin süresi Mayıs ayında doldu.

Binlerce kişi yasal olmayan yollarla sınırdan geçerek ABD'ye girmek için Meksika'nın Ciudad Juarez şehrinde bekliyor. Özellikle de Teksas eyaleti göçmenlik yasasını sıkılaştırmaya başlayacağı için sınırdaki yığılanların sayısında hızlı bir artış yaşanıyor.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

COP28'den İzlenimler

Değerlendirme Notu / Arda Yakıcı

Başlangıcın sonu - COP28'de enerji sistemlerinde fosil yakıtlardan adil, düzenli ve eşitlikçi bir şekilde uzaklaşmak ("transitioning away from fossil fuels in energy systems in a just, orderly and equitable manner...") için çağrı yapıldı.

1942'de, II. Dünya Savaşı'nın zorlu günlerinde, müttefiklerin Almanya'yı Mısır'dan geri püskürtmesi, müttefikler için savaşın seyrini değiştirebilecek umut verici bir dönüm noktasıydı. Bu tarihi an, İngiltere Başbakanı Winston Churchill tarafından, 'Bu ne son, ne de sonun başlangıcı; ancak başlangıcın sonu olabilir' şeklinde yorumlanmıştır. Churchill'in bu sözleri, belirsizlik içindeki bir geleceğe dair umudu ve değişimin eşliğinde olmanın önemini vurgular.

Bana göre bu tarihi perspektif, 30 Kasım – 12 Aralık 2023 tarihlerinde benim de TEPAV aracılığıyla katılmaya fırsat bulduğum Dubai'de gerçekleştirilmiş olan COP 28 İklim Konferansı'nda yankı buldu. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında yaklaşık 30 yıllık çevre müzakerelerinde bir ilk olarak, fosil yakıtların yükselişinin sonuna işaret eden, 2050 net sıfır hedefinin başarılması amacıyla '**Enerji sistemleri içerisinde yer alan fosil yakıtlardan adil, düzenli ve eşitlikçi bir şekilde uzaklaşma**' çağrısı yapıldı. BM'de bu tür bir çağrı, ülkeleri bir konuda eyleme geçmeye teşvik etmek anlamına gelir, ülkeler açısından aslında bağlayıcılığı yoktur. Buna Churchill'in sözlerindeki gibi, ne bir son ne de sonun başlangıcı; ancak fosil yakıt bağımlılığının uzun süren yükselişinde bir sona gelinmekte olduğuna dair çok önemli bir işaret denebilir. Bu yükselişin ters yöne çevrilmesi, yani fosil yakıtlar için sonun başlangıcı, ancak küresel anlamda hükümetlerin ve özel sektörün COP28'de ortaya konan bu çağrı doğrultusunda somut adımlar atması ile olacaktır. Örneğin azaltılmamış kömürden tamamen çıkış ve petrol-doğalgaz yatırımlarının kademeli fakat önemli ölçüde azaltımı, yenilenebilir enerji yatırımlarının önemli oranda artırılması ve enerji verimliliği alanında ilerlemeler kaydedilmesi gibi. Buna rağmen, **COP28'de fosil yakıtların geleceği ve temiz enerji kaynaklarının hakimiyetinin sağlanabilmesi adına tarihi bir ortak niyet beyanına tanık olduk diyebiliriz.**

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

Yeşil Finansman için Yatırım Bankacılığı Reformu

Değerlendirme Notu / H. Hakan Yılmaz

İklim odaklı yurt dışı kaynaklı fonların arttığı bir ortamda yerel yönetimlerin finansal kaynaklara erişiminde İlbank ve yatırım bankacılığına yönelik yeniden yapılanma tartışmalarına katkı – I

Dünya’da yaşanan iklim ve sürdürülebilirlik odaklı politikalar çerçevesinde yerel yönetimlerin finansal yönetim kapasitelerinin güçlendirilmesi ihtiyacı, bu kurumlara yönelik kalkınma ve yatırım bankacılığı üzerinde tekrar düşünülmesi gerektiğini kaçınılmaz olarak önümüze koymaktadır. Bu anlamda ikinci nesil reformları içinde ele alınması gereken acil başlıklardan bir tanesi de Türkiye’de kalkınma ve yatırım bankacılığının özellikle dış çevrede yaşanan gelişmelere hızla uyum sağlayacak ve fonlara erişimini güçlendirecek bir şekilde yeniden yapılandırılması olarak görülmektedir.

IMF Küresel Finansal İstikrar Raporunda, 2050 yılına kadar net sıfır emisyonu ulaştırmak için küresel iklim yatırımlarının 2030’a kadar yıllık yaklaşık 5 trilyon ABD doları, yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde ise iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesine yönelik yatırım ihtiyacının 2 trilyon ABD doları seviyesinde olacağı öngörülmektedir. Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılmasına yönelik hesaplamalarında, 2030 yılına kadar yıllık 3,3-4,5 trilyon dolar fona ihtiyaç bulunduğu tahmin edilmektedir.

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) ise Paris Anlaşması hedeflerine ulaşabilmek için temiz enerji başlığı altında gelişmekte olan ülkelerde 2030 yılına kadar yıllık yatırım ihtiyacının yıllık ortalama 1,8-2,2 trilyon dolar seviyesinde olmasını öngörmektedir (Çin dışarda bırakıldığında bu tutar 1,1-1,4 trilyon dolar seviyesindedir). Tahmin ve hedefler bu şekilde olmakla birlikte 2023 yılı başına kadar olan dönemde yaklaşık 630 milyar dolar tutarında görece düşük bir kaynağın iklim finansmanı için ayrıldığı tahmin edilmektedir, bunun da sınırlı bir bölümü gelişmekte olan ülkeler tarafından kullanılmaktadır.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

Doğu Akdeniz'de İklim Politikası Diyalogu daha önemli

Politika Notu / Elif Güler, Sercan Sevgili

Fosil yakıtların aşırı kullanımı, küresel ısınmanın vahim sonuçlarına yol açarak özellikle sera gazı emisyonlarının artmasıyla birlikte, 2011-2020 döneminde küresel yüzey sıcaklığının endişe verici bir şekilde 1850-1900 döneminin 1,1 °C üzerine çıkmasına neden oldu. Bu durum, ülkeler ve bölgeler arasında hala bir üretim-tüketim dengesi bulunmaması, sürdürülebilir olmayan enerji kullanımı ve kontrolsüz sera gazı emisyonlarıyla birlikte küresel ısınmanın hız kazanmasına neden oluyor. Özellikle 4 Temmuz 2023'te dünya genelinde kaydedilen 17,23°C'lik küresel ortalama sıcaklık, küresel ısınmanın acil bir tehdit olduğunu bir kez daha gösteriyor. Bu yeni rekor, iklim değişikliğinin etkilerini somut bir şekilde ortaya koyarak sıcaklık artışının ciddiyetini vurguluyor. Grafik 1, küresel ve kuzey yarımkürenin sıcaklık anomalisini görselleştirerek son 20 yılda kuzey yarımkürenin küresel değerden daha hızlı bir şekilde ısındığını açıkça ortaya koyuyor. Bu eğilim, gelecekteki yıllarda bu farkın daha da artabileceği ihtimalini güçlendiriyor. Özellikle Doğu Akdeniz Bölgesi, kuzey yarımküredeki diğer havzalara kıyasla %20 daha hızlı bir ısınma oranına sahip. Bu durum, bölgenin iklim değişikliği etkilerine karşı özellikle hassas ve acil bir durumda olduğunu gösteriyor. Bu bağlamda, küresel ısınmanın etkilerinin sadece yakın geçmişte değil, aynı zamanda gelecekte de daha da artarak devam etmesi kaçınılmazdır.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

İklim Değişikliği ve Küresel Ticaret: UNCTAD'dan bir uyarı

Değerlendirme Notu / Bozkurt Aran

İklim değişikliği konusunda atılacak adımların küresel ticaret ilişkileri bakımından etkileri giderek daha fazla tartışılır hale gelmekte. Uluslararası arenada konunun iki yönüyle ele alındığı göze çarpmakta. Bir taraftan ticaretin sürdürülebilirlik ve küresel ısınmanın önlenmesine nasıl katkı sağlayacağı gündeme alınırken diğer taraftan yeşil dönüşüm konusunda izlenecek uygulamaların ticareti olumsuz etkilememesi üzerinde durulmaktadır. Ülkelerin iklim değişikliği ile mücadele için kaçınılmaz olarak almayı öngördükleri önlemlerin **sanayi politikası uygulamalarına** kadar varan boyuta ulaşmasının da Küresel Güney üzerinde farklı etkileri olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin aldığı bazı önlemler ise **bu çevrelerce korumacılık** olarak nitelendirilmektedir.

Küresel anlamda çok taraflı arayışların etkinliğinin tartışılmaya devam edildiği süreçte Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Trade and Development- UNCTAD) Genel Sekreteri Rebeca Grynspan'ın kurallara dayalı uluslararası ticaret ve iklim değişikliği ilişkisini genel kabul gören yaklaşımlardan farklı bir şekilde değerlendirmesi dikkat çekmektedir. Genel Sekreter Grynspan'ın Financial Times gazetesine verdiği demecin iklim değişikliğinin Küresel Güney'e (Global South) etkileri konularında genel kabul gören anlayıştan oldukça farklı hususları dile getirmesi nedeniyle irdelenmesi yararlı olacaktır.

[Haberin devamı için buraya tıklayın.](#)

Faizde zirveyi gördük mü?

Burcu Aydın Özüdoğru

[Buraya Tıklayın](#)

Ah şu bütçenin bir dili olsa...

Burcu Aydın Özüdoğru

[Buraya Tıklayın](#)

İstihdam piyasası S.O.S veriyor

Burcu Aydın Özüdoğru

[Buraya Tıklayın](#)

2024 yılının kazananları ve kaybedenleri

Burcu Aydın Özüdoğru

[Buraya Tıklayın](#)

Kafkaesk bir sabah

H. Ekrem Cunedioğlu

[Buraya Tıklayın](#)

Dış ticarete çifte rekor: Küresel ihracat ve ithalatta Türkiye'nin payı arttı

H. Ekrem Cunedioğlu

[Buraya Tıklayın](#)

Enflasyonla mücadelede karşılaşılan zorluklar

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Fiili politika faizi karmaşası

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Eleştirelim ama hakkını da teslim edelim

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Tahakkuk-nakit farkı enflasyonla mücadeleyi zorlaştırabilir

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Nakit bütçe ve bütçe açıkları: Neden bu kadar farklılar?

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Siyaset daha ne kadar sabreder?

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Enflasyonla Mücadele İçin Niyet Olmayınca-

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Enflasyon: Kendimiz ettik kendimiz bulduk

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

2024 Para Politikası

Fatih Özatay

[Buraya Tıklayın](#)

Yapay zekâ yatırımları yavaşlatır mı?

Güven Sak

[Buraya Tıklayın](#)

Yapay zekâ kimi güçlendirir?

Güven Sak

[Buraya Tıklayın](#)

2023 kazasız bitti, ya 2024?

Güven Sak

[Buraya Tıklayın](#)